

Beata Gruszczyńska

CRYSTAL SCALES
OF JUSTICE

KRYSTAŁOWA WAGA WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI

Crystal Scales of Justice

Po raz pierwszy Konkurs Kryształowej Wagi Wymiaru Sprawiedliwości został ogłoszony przez Radę Europy w 2005 r. i był przeznaczony dla nowatorskich projektów oraz inicjatyw podejmowanych w sprawach cywilnych. Dotychczas odbyły się trzy edycje; w 2008 r. pierwszą nagrodę otrzymał projekt brytyjskiego Ministerstwa Sprawiedliwości „Mediacje w drobnych sporach cywilnych”, w 2006 r. zwyciężył projekt austriacki opracowany przez Wydział Cywilny Sądu Okręgowego w Linzu pt. „Centrum Usług Prawnych”, a w 2005 r. laureatem był sąd apelacyjny w Rovaniemi w Finlandii, którego przesłaniem było poprawienie jakości działania sądu, lepsza obsługa i komunikacja z e-stronami¹.

W 2008 roku postanowiono rozszerzyć ramy konkursu, otwierając nową edycję dla projektów mających zastosowanie w sprawach karnych. Tym razem do grona organizatorów dołączyła Komisja Europejska – podkreślając tym samym znaczącą wagę jaką przywiązuje się do „dobrych praktyk”, pomysłowości i innowacji stosowanych w różnych instytucjach i organizacjach takich jak sądy, prokuratury, zakłady karne, zespoły kuratorów, mediatorów, ośrodki prewencyjne, pomocy postpenitencjarnej, pomocy ofiarom przestępstw itp. Warunkiem udziału w konkursie było przesłanie wypełnionego formularza zgłoszeniowego, opisu projektu oraz odpowiednich załączników do dnia 1 marca 2009 r.

Zainteresowanie konkursem *Crystal Scales of Justice in Criminal Matters* było bardzo duże, o czym świadczy zgłoszenie 30 projektów z kilkunastu krajów. Podobnie, jak w przypadku poprzednich edycji, projekty przedstawiały

¹ Nagrodzone i zgłoszone projekty są przedstawione na stronach Rady Europy: http://www.coe.int/T/dghl/cooperation/cepej/events/EDCJ/Cristal/default_en.asp.

bogactwo pomysłów usprawniających pracę wymiaru sprawiedliwości, i popularyzację przepisów prawnych. Miały bardzo różnorodny charakter, w tym: informatyczny, edukacyjny, społeczny lub administracyjny. Część z nich obejmowała cały kraj, a niektóre miały zastosowanie w lokalnych społecznościach. Różne też były fazy ich wdrażania; od etapu

Fot. Komisja Europejska

General Paweł Nasilowski odbiera „Kryształową wagę”, obok Stéphane Leyenberger – przedstawiciel Rady Europy

testowego po kilkuletnie stosowanie. Jury konkursu², powołane z ramienia Komisji Europejskiej i Rady Europy, brało pod uwagę m.in. innowacyjność przedsięwzięć i ich wpływ na zwiększenie efektywności w stosowanym działaniu, szerokie zastosowanie w kraju zgłoszenia oraz możliwość, po niezbędnych modyfikacjach, zastosowania w innych krajach.

Główna nagroda – Kryształowa Waga – została przyznana Służbie Więziennej za Projekt „Wolontariat skazanych w Polsce” (*Voluntary work of the convicts in Poland*)³. Jest to wielki sukces, jak nazywają Więziennicy,

² W skład jury wchodził: Barbara Brezigar (Słowenia), Peter Csonka (Komisja Europejska), Joao M. Da Silva Migiel (Portugalia), Elsa Garcia-Maltras de Blas (Hiszpania), Beata Gruszczyńska (Polska), Sabine Hackspiel (Niemcy), Stéphane Leyenberger (Rada Europy), Holger Matt – przewodniczący jury (Szwecja), Francis Paychere (Szwajcaria), Jean-Francois Thony (Francja) oraz Virgilius Valancius (Litwa).

³ Numer identyfikacyjny projektu JEJC.2009.7, opis na stronie internetowej: <http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/events/EDCJ/Cristal/2009/13Crystal2009Poland.pdf> (dostęp 30 lipca 2009).

na miarę „Oskara”, a przede wszystkim, wyraz uznania dla pracy i zaangażowania setek osób – zarówno skazanych, pracujących jako wolontariusze w hospicjach – jak i organizatorów, kierownictwa Służby Więziennej oraz funkcjonariuszy sprawujących pieczę nad prawidłowym przebiegiem tej wspaniałej, pomysłowej i humanitarnej działalności.

Laureaci Crystal Scales (od lewej) przedstawiciel Niemiec, delegacja czeska, zdobywcy Kryształowej wagi: Agnieszka Bochniewicz i Paweł Nasiłowski, Holendrzy, drugi przedstawiciel Niemiec

Polskiemu projektowi jest poświęcony kolejny artykuł, dlatego tutaj zostaną zaprezentowane trzy projekty, które otrzymały specjalne wyróżnienia. Są to: projekt czeski pt. *Mentor Scheme*, holenderski pt. *European Criminal Law and Human Right Chamber* oraz projekt niemiecki pt. *SAS – eJustice used in the Public Prosecutor’s Offices of the Land Brandenburg*.

Projekt *Mentor Scheme* („Projekt mentorów”) został zgłoszony przez Stowarzyszenie Probacji i Mediacji w Wymiarze Sprawiedliwości (SPJ), a realizowany we współpracy z Czeską Służbą Probacji i Mediacji⁴. Jest on adresowany do społeczności Romów i jego głównym celem jest wspomaganie

⁴ Numer identyfikacyjny projektu JEJC.2009.7; opis znajduje się stronie internetowej Rady Europy: <http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/events/EDCJ/Cristal/2009/07Crystal2009CzechRep.pdf> (dostęp 30.07.2009).

wykonania kar wolnościowych orzeczonych przez sądy zarówno w stosunku do nieletnich, jak i dorosłych sprawców drobnych przestępstw. U podstaw projektu leży założenie o potrzebie i korzyściach reintegracji sprawców ze społecznością lokalną, co ma istotny wpływ na zmniejszenie ryzyka powrotu do przestępstwa. Główną rolę pełnią mentorzy – osoby wywodzące się ze społeczności Romów, których praca ma charakter pośredników, mediatorów między kuratorami i skazanymi. Mentorzy muszą spełniać określone warunki, tj. być pełnoletni, nie karani i odbyć odpowiednie przeszkolenie.

Zadaniem mentorów jest pomoc i przygotowanie skazanych do wypełnienia obowiązków nałożonych przez sąd i uświadomienie konsekwencji ich zaniechania. Pomagają im w znalezieniu pracy, załatwieniu wszelkich formalności, a także w naprawieniu szkody. Jest to zadanie niełatwe, gdyż wiele problemów związanych z porozumieniem się ze skazanymi wywodzi się z odmiennych zwyczajów kulturowych Romów i Czechów. Ci pierwsi, często mają podstawowe braki w czytaniu i rozumieniu dokumentów, niektórzy posługują się wyłącznie językiem romskim. Kuratorzy, z kolei, nie bardzo potrafią zrozumieć niechęć skazanych do podporządkowania się i wykonywania nałożonych przez sąd obowiązków. W wielu przypadkach w ogóle nie mogą odnaleźć podopiecznych i porozumieć się z nimi. Dzięki pracy mentorów kuratorzy poznają zwyczaje i tradycje Romów, co ułatwia im kontakt i poprawia efektywność pracy. Program był testowany w wielu regionach przy współpracy z 18 ośrodkami Probacji i Mediacji. W 2008 r. objęto nim 573 osoby, w tym w 265 przypadkach pomyślnie zakończono orzeczoną karę.

Projekt holenderski pt. *European Criminal Law and Human Right Chamber*⁵ został zgłoszony przez wydział karny sądu okręgowego w Amsterdamie. Ma charakter edukacyjny i jego celem jest zainteresowanie i zapoznanie sędziów z prawem europejskim, przepisami karnymi w innych krajach unijnych ze szczególnym zwróceniem uwagi na prawa człowieka.

Sentencją projektu jest organizowanie sesji, w trakcie których omawia się zarówno teoretyczne jak i praktyczne aspekty związane z przepisami prawnymi innych krajów. W specjalnie organizowanych sesjach przedstawiane są szczególne przypadki, przestępstwa popełnione przez sprawców różnych narodowości i kultur. W programie wszyscy uczestniczą dobrowolnie, zarówno sędziowie, jak i pracownicy administracyjni sądu amsterdamskiego. Organizatorzy projektu podkreślali coraz większe zainteresowanie prawników holenderskich w poznawaniu prawa europejskiego.

⁵ Numer identyfikacyjny projektu JEJC.2009.1; opis znajduje się stronie internetowej Rady Europy: <http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/events/EDCJ/Cristal/2009/01Crystal2009AmsterdamDistrictCourt.pdf> (dostęp 30.07.2009).

W początkowym etapie Projekt miał charakter pilotażowy, ale zainteresowanie przystąpieniem do niego wyraziły sądy w innych rejonach Holandii, w tym m.in. w Harlemie. Planuje się również poszerzenie zagadnień projektu o sesje podejmujące zagadnienia prawa cywilnego i administracyjnego. Projekt podejmujący zagadnienie prawa europejskiego spotkał się z akceptacją resortu wymiaru sprawiedliwości, Holenderskiej Rady Sądowniczej, sędziów Europejskiego Sądu Praw Człowieka, Sądu Najwyższego, prawników innych specjalności, adwokatów i naukowców.

Kolejnym z wyróżnionych projektów jest projekt niemiecki pt. *SAS – eJustice Used in the Public Prosecutor's Offices of the Land Brandenburg*⁶, który został zgłoszony przez Prokuraturę Generalną Brandenburgii. Projekt ma charakter informatyczny i wykorzystuje specjalnie utworzony zintegrowany system elektronicznego tworzenia i zarządzania dokumentami w prokuraturze. Obejmuje on bazę danych dowodowych, wszelkich dokumentów i decyzji prokuratorskich. Poprzez automatyczny dostęp do formularzy, ułatwia i przyspiesza ich wypełnienie oraz tworzy standardowo sformatowane dokumenty. System jest sprzężony z dyktafonem, tworzy kopie nagrań i automatycznie je archiwizuje. Wszystkie postanowienia i wnioski są zapisywane i w miarę potrzeby natychmiast udostępniane stronom oraz odpowiednim instytucjom. Zastosowany system informatyczny obejmuje automatyczny zapis rekordu karnego, bezzwłoczne adresowanie i przesyłanie dokumentów do wskazanych adresatów i pełną dokumentację wszelkich czynności.

Efektami projektu są m.in. przyspieszenie obiegu dokumentów i informacji, skrócenie czasu trwania postępowania przygotowawczego, zwiększenie jakości postępowań prokuratorskich, łatwość wyszukiwania, uzupełniania i przesyłania dokumentów w standardowym formacie do prokuratur innych landów oraz innych krajów. Zastosowane oprogramowanie uwzględnia zgodność postępowania prokuratorskiego z przepisami i procedurą karną, co w praktyce uniemożliwia popełnianie jakichkolwiek formalnych błędów i przeoczeń. Elektroniczne akta prokuratorskie ułatwiają współpracę z policją i szybkie przekazywanie informacji.

Projekt niemiecki obejmujący *e-dokumenty* i *e-pracę* prokuratury jest dobrym przyczynkiem do rozszerzenia wykorzystania informatyki w wymiarze sprawiedliwości. *e-wymiar sprawiedliwości (e-Justice)* jest jednym z istotnych przedsięwzięć planowanych w ramach prezydencji szwedzkiej w UE i projekt brandenburski jest tego dobrym przykładem.

⁶ Numer identyfikacyjny projektu JEJC.2009.8; opis znajduje się stronie internetowej Rady Europy: <http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/events/EDCJ/Cristal/2009/08Crystal2009Brandenburg.pdf>.

Uroczyste wręczenie pierwszej nagrody oraz trzech specjalnych wyróżnień *Crystal Scales of Justice in Criminal Matters* odbyło się w dniu 5 czerwca br. w Brukseli na uroczystej sesji Justice Forum. Polski projekt reprezentowali: Agnieszka Bochniewicz z Biura Penitencjarnego CZSW – autorka zgłoszenia oraz gen. Paweł Nasiłowski, dyrektor generalny Służby Więziennej. Odbierając kryształową wagę generał Nasiłowski podkreślił szczególnie termin tej podniosłej ceremonii, która przypada niemal dokładnie w dwudziestą rocznicę pierwszych prawie demokratycznych wyborów w Polsce i w piątą rocznicę przystąpienia Polski wraz z dziewięcioma innymi krajami do Unii Europejskiej.

Serdeczne gratulacje składam polskim Więziennikom – zdobywcom Pierwszej Europejskiej nagrody *Crystal Scales of Justice in Criminal Matters*, a także wyróżnionym zespołom z Czech, Holandii i Niemiec. Pozostałe projekty również zasługują na uwagę, uznanie i wiele można się z nich nauczyć. Inicjatywy i rozwiązania usprawniające pracę organów wymiaru sprawiedliwości są niekiedy ważniejsze niż zmiany legislacyjne. „Dobre praktyki” są często bardziej efektywne niż nowe przepisy, gdyż są dostosowane do sytuacji i możliwości danego środowiska i organizacji. Warto skorzystać z nagrodzonych i pozostałych pomysłów, które mogą zainspirować do własnych nowych inicjatyw.